

Långsiktigt stöd till det civila samhället DS2018:13

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS, vill här lämna synpunkter över rubricerad promemoria.

Bakgrund

RFS är en ideell organisation med cirka 60 lokalföreningar vars 5 500 medlemmar har lagreglerade frivilliguppdrag. Förbundet startades 1968 och är religiöst och partipolitiskt obundet. Frivilliga samhällsarbetare är ett samlingsnamn för lekmanövervakare, kontaktperson, kontaktfamilj, stödfamilj, stödperson, god man, förvaltare, god man för ensamkommande barn, medförmyndare, särskilt förordnad förmyndare och särskilt förordnad vårdnadshavare. Inom RFS finns också besökare på anstalt och häkte. En av RFS viktigaste uppgifter är att stödja lokalföreningarna och deras medlemmar i syfte att de brukare som är i behov av stöd från frivilliga ska få en rättssäker insats med god kvalitet.

En annan viktig del i RFS arbete är att sprida kunskap om medlemmarnas insatser till politiker, myndigheter, organisationer och enskilda. Förbundet har bidragit till metoder för samarbeten och är med och påverkar utvecklingen av de lagreglerade frivilliguppdrag som remissinstans och genom en kontinuerlig dialog med bland annat Socialstyrelsen, Kriminalvården, Justitiedepartementet och Socialdepartementet. RFS finansierar sin verksamhet framförallt genom statsbidrag och andra bidrag exempelvis från Arvsfonden.

Inledningen

Utredningens syfte, att statliga bidrag till det civila samhället ska bli mer långsiktiga, förutsebara och enhetliga, är ytterst viktigt och avgörande för att civilsamhällets mångfald och rösbärfunktion fortsatt ska kunna utvecklas. RFS erfarenhet är att det skett en drastisk förskjutning i bidragsgivande myndigheters tolkning av och arbete med statsbidraget. Promemorian lyfter att staten ser den röstbärande rollen som den viktigast i civilsamhället och det som gör civilsamhällets värde unikt. Följaktligen bör förordningar och riktlinjer förstärkas i den riktningen. RFS ståndpunkt är att andelen organisationsbidrag bör öka och att definitionen av verksamhetsbidrag måste förtydligas för att särskiljas från projektbidrag.

Tendensen är att statsbidragen idag och framöver ska möjliggöra för myndigheten att göra en beställning och organisationen blir utförare av en tjänst. Det visar på bristande kunskap och förståelse för såväl syftet med statsbidraget som för

civilsamhällets förutsättningar. En organisations verksamhet styrs av stadgarna och dess medlemmars behov.

Tidigare utredningar och ställningstagande

I En politik för det civila samhället lyfts att organisationsbidraget har en särskild betydelse för den roll som civilsamhället har som röstbärare. RFS vill understryka vikten av att civilsamhället måste ges utrymme att vara en kritisk röst och granska det offentliga. I RFS verksamhet ingår det i medlemmarnas uppdrag att stå för medborgarinsyn i låsta miljöer som anstalt eller tvångspsykiatri och i myndighetsutövning. Det blir därför av största vikt för samhällets trovärdighet och tilliten till samhällets institutioner att civilsamhällets oberoende uppmontras och stöds ekonomiskt.

RFS delar utredningens bild av att utvecklingen går mot styrda och kortsiktiga former av stöd till civilsamhällets organisationer samt att andelen organisationsbidrag behöver balanseras upp för att garantera en grundnivå.

Organisationernas roller samt bidragsformer

Utredningen redogör för de olika typerna av bidrag och visar att andelen organisations- och verksamhetsbidrag har ökat. Samtidigt ser RFS en förskjutning av användningen av verksamhetsbidrag till ren projektverksamhet. Detta påvisar behovet av att arbeta med förtydligande av de olika bidragsformerna.

Perspektiv på bidrag

RFS vill här lyfta organisationernas olika förutsättningar att få annan finansiering än statsbidrag. En verksamhet som RFS, som går ut på att stödja de som stödjer det vill säga inte har patienter, klienter, brukare som direkt målgrupp, har svårt att få sponsring och gåvor och kan heller inte ha ett 90-konto. För den typen av organisation blir statsbidraget avgörande för att vidmakthålla en service till medlemmarna och bidra som röstbärare.

RFS har en lång historia av statlig finansiering. En gång i tiden fick förbundet bidrag direkt från Regeringskansliet, via Justitie- och Socialdepartementet. Senare tilldelades RFS bidrag av Kriminalvården via regeringens regleringsbrev. Nuvarande förordning om Kriminalvårdens statsbidrag till frivilligorganisationer är från 2003. Detta bidrag ska användas för verksamhet som främjar dömdas återanpassning till samhället. I en promemoria från Justitiedepartementet inför införandet av nuvarande förordning framgår att RFS haft en särställning eftersom förbundet reglerar alla de lagreglerade frivilliguppdragen, bland annat Kriminalvårdens lekmannaövervakare. Tidigare fanns alltså en förståelse för att RFS organiserar frivilliga samhällsarbetare inom olika lagrum, och det fanns en

Diarienummer Ku2018/01074/D

dialog mellan departementen om storleken på bidraget. Förändringarna kring bidragsgivningen har tyvärr bidragit till att förbundet förlorat resurser på socialtjänstområdet, dessutom har bidraget från Kriminalvården snävats in. Särställningen för dessa lagreglerade frivilliguppdrag har vart efter bortprioriterats och därmed lett till allt sämre möjligheter för RFS arbete.

Det är förbundets fasta övertygelse att det behövs organisationer i civilsamhället för att ge röst åt både de som får stöd av en frivillig samhällsarbetare och de som utför ett frivilliguppdrag. Utan finansiering har förbundet ingen möjlighet att bidra till utvecklingen av uppdragen på lokal och nationell nivå, inte sprida information och fördjupa kunskapen om uppdragen till frivilliga, brukare och myndigheter eller opinionsbilda för att skapa rättssäkrare insatser där samhället tar tillvara på människors vilja att bidra med mer långsiktigt och kvalitativt stöd. Idag finns cirka 150 000 människor som har ett lagreglerat frivilliguppdrag. RFS arbetar inte bara för sina 5 500 medlemmar utan för att alla dessa frivilliga ska få utbildning och uppmuntran samt att alla insatser ska ha en tydlig målsättning och kontinuerlig uppföljning.

2017 fick RFS beslut om 30 procent minskning av förbundets huvudfinansiering, statsbidraget från Kriminalvården. Beslutet meddelades i mitten av februari för det året som bidraget skulle gälla och föregicks inte av någon dialog eller förhandsbesked om förändring. I beslutet för 2018 ingick för första gången en detaljstyrning av vad bidragen fick användas till och inte. I beslutet om bidrag till RFS fanns exempelvis en skrivning om att medlen inte får gå till opinionsbildande verksamhet. Något som blir svårt att undvika för en ideell organisation var stadgar säger:

”Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare ska genom opinionsbildande verksamhet och ideella insatser medverka till ett medmänskligare samhälle där människor stödjer varandra.” (ur §2 i stadgarna)

Utifrån RFS erfarenheter vill vi understryka betydelsen av förstärkt dialog och tydligare motivering av bidragsbeslut. Stegvis av- eller upptrappning kan vara ett sätt att justera bidragets storlek med respekt för organisationens ansvar som arbetsgivare och för ingångna avtal och samarbeten.

Bedömningar

Utredningen gör bedömningen att fler organisationsbidrag bör övervägas. RFS delar den bedömningen och tycker att regeringen bör överväga organisationsbidrag till organisationer med verksamhet inom de lagreglerade frivilliguppdragen såsom gode män, förvaltare, kontaktpersoner, stödpersoner och familjehem. Utgångsläget är att det exempelvis saknas förordning som möjliggör

Diarienummer Ku2018/01074/D

stöd till organisationer med verksamhet kring gode män och förvaltare och att det växt fram ett behov av att se hela gruppen frivilliga samhällsarbetare som en gemensam målgrupp för stöd och uppmuntran.

RFS vill understryka vikten av att ansvariga myndigheter få ökad kunskap om civilsamhället och dess organisationers förutsättningar.

Finns fortsatt en politisk vilja att ge medborgare möjligheten att stödja varandra och ta ett demokratiskt ansvar i våra relationer till varandra så behöver också politiken prioritera resurser till civilsamhället för utveckling och röstbärande. Utan en drivande part i civilsamhället riskerar dessa unika frivilliginsatser att på sikt försvinna och brukarna, som många gånger har ett mycket litet socialt nätverk, bli en medmänsklig resurs fattigare.

Stockholm 2018-09-03

Jenny Ögren
Förbundsordförande

Gunilla Sundblad
Förbundssekreterare